

HANDLINGS- OG BEREDSKAPSPLAN

FOR FOREBYGGING OG AVDEKKING AV VOLD OG SEKSUELLE OVERGREP MOT BARN I BARNEHAGE

Denne malen ble revidert i mars 2023. Barnehagen må selv endre og tilpasse til eget behov.

Målet med denne planen er å bidra til å forebygge og avdekke vold og seksuelle overgrep mot barn som er tilknyttet barnehagen, og sikre at barn er beskyttet og ivaretatt.

Planen skal bidra til å gi kunnskap om vold og seksuelle overgrep mot barn, samt kjennskap til rutiner og prosedyrer for hva man gjør når man er bekymret og/eller når barn forteller at de er utsatt. Den skal også gi forståelse for hvorfor det er viktig å samarbeide med barn der man er bekymret, og skape grunnlag for en åpen dialog om temaet både blant ansatte og barnas foresatte.

Forebyggende arbeid

- Barnehagen skal ha en plan for å gi barn alderstilpasset kunnskap om kropp, grenser, vold og overgrep.
- Barnehagen skal ha dialog med foreldreutvalget, helsestasjonen og barnevernet om barnehagens arbeid for å forebygge og avdekke vold og overgrep, og gjøre informasjon om arbeidet lett tilgjengelig.
- Barnehagen skal gi foresatte god informasjon, for eksempel på foreldremøte, om vold og overgrep, og om hvorfor det er viktig at barnehagen tar opp dette temaet. Barnehagen bør imidlertid ikke informere på forhånd om nøyaktig når temaet vold og overgrep skal tas opp i samlinger med barna.
- Barnehagen skal ha gode rutiner for å forebygge at overgrep mot barn kan skje i barnehagen, for eksempel ved å ha rutiner for at ansatte ikke er alene med enkeltbarn eller mindre barnegrupper over tid, og mulighet for innsyn i stellerom og andre arealer i barnehagen. Dette må imidlertid balanseres med barns rett til privatliv.

Kunnskap og øvelser

Barn selv velger hvem de har tillitt til. Det er ikke nødvendigvis den som har mest kunnskap om vold og overgrep, eller den som har tatt opp temaet med barna i en samlingsstund. Derfor må alle ansatte i barnehagen ha grunnleggende kunnskap om vold og overgrep, hva de gjør om de er bekymret og hva de gjør om et barn forteller om vold eller overgrep.

- Alle ansatte skal ha en obligatorisk gjennomgang av denne beredskapsplan ved ansettelse.
- Alle ansatte skal gjennomføre opplæringstiltak som gir kompetanse om vold og overgrep.

- Barnehagen skal regelmessig sørge for at ansatte får faglig oppdatering om vold og seksuelle overgrep mot barn, om viktigheten av å ivareta tillit ved å samarbeide med barn som kan være utsatt, og om opplysningsplikten og avvergingsplikten (se side 5).
- Barnehagen skal gjennomføre jevnlig øvelser på gjennomføringen av denne beredskapsplanen, minimum én gang per år. Øvelsene bør inneholde ulike scenarier, for eksempel at et barn er utsatt for vold i familien, at et barn er utsatt for seksuelle overgrep fra noen i eller utenfor hjemmet, og at en ansatt på skolen utsetter barn for seksuelle overgrep. Øvelsen bør også inneholde en gjennomgang av hvordan man kan samarbeide med barnet ut fra alder og modenhet, og hvordan man kan gå frem for å kontakte barnevern og/eller politi.

Når ansatte er bekymret for et barn

- Vær åpen og nysgjerrig ovenfor barnet, vis omtanke og spør hvordan barnet har det.
- Vis at du bryr deg og vil hjelpe. Snakk med barnet om hvem andre man kan snakke med om ting som er vanskelig, både i barnehagen og utenfor.
- Drøft med andre voksne i barnehagen som kjenner barnet godt, og legg en plan for hva dere kan gjøre for å hjelpe barnet til å fortelle om hva som er galt.
- Dere kan alltid rådføre dere anonymt med politi, barnevern og andre instanser om dere er bekymret og er i tvil om hva dere bør gjøre.

Når et barn forteller om vold eller overgrep

- Lytt til barnet. Ta barnet på alvor, og vis at du tror på det de sier, selv om det kanskje kan føles vanskelig å tro på.
- Den voksne kan hjelpe til med aktiv lytting og oppmuntring i samtalen ved å si «fortell», gjenta det barnet sier eller stille klargjørende spørsmål for å avklare hvem, hva og hvor. Den voksne bør ikke stille ledende spørsmål. Det kan også være lurt å spørre hvem andre som vet om det, om det har skjedd med andre, og om de tror det vil skje igjen.
- Skriv ned det barnet sier, og det du selv sier og spør om. Dokumentasjon er viktig for å sikre god oppfølging av saken videre. Det kan også være situasjoner hvor saker kommer opp igjen flere år senere, og da er god dokumentasjon til stor hjelp. Om du skulle komme til å stille ledende spørsmål i samtalen er det veldig viktig at du skriver det ned slik du sa det. Forklar barnet hvorfor og hva du skriver, og les gjerne opp for barnet hva du skriver ned.
- Den voksne bør vise følelser på en måte som er naturlig for den enkelte. Den voksne kan gjerne fortelle og vise at de blir berørt og lei seg over hva barnet forteller, men må

samtidig være tydelig på at den voksne tåler å høre det, og at det var riktig og modig å fortelle.

- Den voksne bør trøste og vise omsorg. Spør barnet om de ønsker å få en klem eller annen fysisk kontakt. Noen barn som har opplevd vold eller overgrep kan oppleve det som invaderende eller utrygt å få fysisk trøst, mens andre kan oppleve at det er til god hjelp og støtte.

Å melde saken videre

Barn som har opplevd vold og/eller overgrep kan ofte ha manglende tillitt til voksne. Hvis et barn stoler nok på en voksen til å fortelle om volds- og overgrepsopplevelser er det svært viktig å ivareta denne tilliten. Hvis ikke kan man risikere at barnet mister tillitt og ikke vil fortelle videre til barnevern/politi, og derfor heller ikke får hjelp. Det er derfor viktig å konsultere med, lytte til og gi informasjon til barnet, i tråd med barnets alder og modenhet og hva som er praktisk mulig.

- Hvis et barn har fortalt om vold- og overgrepsopplevelser til en voksen, bør den voksne forsøke å bli enig med barnet om hvem det skal fortelles videre til. Forklar barnet at det er nødvendig å få råd både fra andre i barnehagen (f.eks. styrer) og fra noen som jobber med vold og overgrep, for at barnet skal få best mulig hjelp. Den voksne og barnet kan også bli enige om å avvente litt og snakke sammen igjen på et avtalt tidspunkt, med mindre det grunn til å tro at barnet er i umiddelbar fare.
- Dersom barnet ikke ønsker at andre voksne eller politi/barnevern skal kontaktes, forsøk å forstå og finne ut av hvorfor. Det kan være ting barnet ikke har fortalt enda, som det er viktig å finne ut av for at barnet skal få best mulig hjelp.
- Dersom barnet ikke ønsker at noen andre får vite om det, men det allikevel er nødvendig å rådføre seg med andre instanser eller kontakte politi eller barnevern umiddelbart, informer barnet om dette og forklar hvorfor. Det kan være for eksempel hvis det er mulig å sikre bevis, eller man vurderer at barnet kan være i fare.
- Den voksne som barnet har hatt tillit til bør deretter drøfte saken med nærmeste leder eller barnehagestyrer. Det skal ikke spres informasjon til flere enn dem som trenger det for å håndtere saken eller ivareta barnet.
- Man kan ta kontakt for å drøfte anonymt med barnevern, politi, barnehus, eller et senter mot incest og seksuelle overgrep.
- Ofte er det barnehagens styrer som melder saken til barnevern og/eller politi, men alle ansatte har en selvstendig plikt til å melde saken når det er grunn til å tro at barn kan være utsatt, jf. opplysningsplikten.
- Dersom barnet forteller at de er utsatt for vold eller overgrep fra sine foresatte eller andre i nær familie, skal de ikke informeres dersom man melder til barnevern og/eller politi.

Dersom volden eller overgrepet er begått av noen utenfor nær familie, skal foresatte informeres i samråd med barnet selv og evt politi.

- Barnehagen skal lage en plan for oppfølging av berørte barn og deres foresatte i etterkant, i samarbeid med politi/barnevern.
- Dersom overgrepet er begått av et annet barn eller ungdom, husk da at begge er barn som må følges opp, ivaretas og få hjelp. Barn som utsetter andre for krenkelser kan også selv være utsatt, så også disse barna må snakkes med, lyttes til og møtes av trygge voksne som vil hjelpe i tråd med rutinene i denne beredskapsplanen. Les mer om dette på <http://www.seksuellatferd.no/>

Håndtering av informasjon

Det skal ikke spres informasjon til flere enn dem som trenger det for å håndtere saken eller ivareta barnet. Ryktespredning og «snakk» kan vanskeliggjøre barnevernets undersøkelse og/eller politiets etterforskning, samt være en belastning for de involverte og deres pårørende. Barnehagen bør rådføre seg med politi/barnevern dersom det er aktuelt å informere ansatte, foreldre og barn i barnehagen, for eksempel dersom overgrepet er begått av en ansatt i barnehagen.

Samarbeidspartnere

Gode samarbeidspartnere bør etableres før en hendelse oppstår. Barnevern og politi skal tilby veiledning uten plikt til å oppgi barnets personalia. Noen kommuner har egne konsultasjonsteam med spesialkompetanse på vold og seksuelle overgrep mot barn. Alle kommuner skal være tilknyttet et barnehus, som også kan gi råd. I tillegg er det mulig å rådføre seg med et Krisesenter eller et Senter mot incest og seksuelle overgrep.

Barnevernet. Kontaktperson: _____ Tlf: _____
Politiet. Kontaktperson: _____ Tlf: _____
Barnehus. Nærmeste barnehus: _____ Tlf: _____
Krisesenter. Nærmeste senter: _____ Tlf: _____
Senter mot incest og seksuelle overgrep Nærmeste senter: _____ tlf: _____

Vi håper denne malen var nyttig i barnehagens arbeid med å forebygge og avdekke vold og overgrep. Send oss gjerne tilbakemeldinger på barnehage@reddbarna.no om hvordan dere bruker planen og om dere har forslag til forbedringer.

Les mer om Redd Barnas arbeid for å bekjempe vold og overgrep på <https://www.reddbarna.no/vart-arbeid/barn-i-norge/vold-og-overgrep/>

OPPLYSNINGSPLIKTEN

Alle ansatte i skoler og barnehager har opplysningsplikt. Opplysningsplikten til barnevernstjenesten er todelt. Du har en selvstendig plikt til å gi opplysninger til barnevernet når det er grunn til å tro at barn blir mishandlet i hjemmet, blir utsatt for overgrep, alvorlig omsorgssvikt, kjønnslemlestelse, eller viser vedvarende alvorlige adferdsvansker.

Du har også en plikt til å svare når barnevernstjenesten ber om opplysninger. Hvis du ønsker råd om hvorvidt du bør melde fra om en bekymring du har, kan du ringe til en barnevernstjeneste og drøfte saken anonymt.

Opplysningsplikten til barnevernstjenesten er individuell. En del arbeidsplasser har gjennomarbeidede og klare rutiner for hvordan man skal melde – sjekk om det foreligger rutiner på din arbeidsplass. Uavhengig av hva slags rutiner dere har, og om dere er flere som er kjent med bekymringen, har du fortsatt et ansvar for å forsikre deg om at barnevernet har blitt informert om bekymringen. *Dersom du tror omsorgspersonen(e) kan være involvert i volden eller overgrepene, skal de ikke varsles om at du melder barnevernet.*

Det er også mulig å melde bekymring direkte til politiet hvis man har mistanke om at et barn er utsatt for et lovbrudd som for eksempel vold eller seksuelle overgrep. Dette er særlig relevant der det kan være mulig å sikre bevis, fordi vold eller overgrep nettopp har skjedd, eller der man frykter at barn kan være i umiddelbar fare.

Når du skal gi opplysninger til barnevernet om bekymring knyttet til vold eller overgrep, er det viktig å samarbeide med den det gjelder. Dialog og samarbeid må tilpasses alder og modenhet, og vil kunne avhenge noe av hvor akutt situasjonen er.

Opplysningsplikten til barnevernet er regulert i barnevernloven § 6-4, og i særlover for ulike offentlige tjenester og yrkesutøvere, som barnehageloven § 22, opplæringslova § 15-3 og helsepersonelloven § 33. Les mer om hvordan du kan melde til barnevernet, på www.bufdir.no

Vi har også alle en plikt ifølge avvergingsplikten (Straffeloven §196) til å søke å avverge en rekke alvorlige lovbrudd vi får kunnskap om, eller tror at mest sannsynlig vil skje. Både avvergingsplikten og opplysningsplikten går foran taushetsplikten.

For mer informasjon om avvergingsplikten og opplysningsplikten, se www.plikt.no.